

Family Code of Ukraine dated January 10, 2002 No. 2947-III]. Retrieved from: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rizne/2023_02_17_Konst_podan.pdf [in Ukrainian].

7. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu pro vidpovidnist Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinist) chastyny chetvertoi statti 75 Simeinoho kodeksu Ukrainy. (2024, October 29). [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the Supreme Court on the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of Part Four of Article 75 of the Family Code of Ukraine]. №1-r/2024. *Sudova sprava №1-1/2023(72/23)*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va01p710-24#Text> [in Ukrainian].

8. Okrema dumka (zbizhna) suddi Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy Oleha Pervomaiskoho u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu pro vidpovidnist Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinist) chastyny chetvertoi statti 75 Simeinoho kodeksu. (2024). [Separate opinion (concurring) of Judge Oleh Pervomaysky of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the Supreme Court on the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of part four of Article 75 of the Family Code)]. Retrieved from: <http://surl.li/odwlvo> [in Ukrainian].

9. Pro pravotvorochu diialnist. (2023, August 24). [On lawmaking activities]. *Zakon Ukrainy №3354-IX. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 93*. 364. [in Ukrainian].

10. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. (2004, March 18). [Civil Procedure Code of Ukraine]. *Kodeks №1618-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 40-41, 42. 492*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 28.11.2024

УДК 347.965.42(043.3)

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-17-69-74

Турлай Олег Іванович,

аспірат Західноукраїнського національного університету

Turlay@i.ua

ORCID ID: 0000-0001-9237-0890

ПОНЯТТЯ МЕДІАБЕЛЬНОСТІ СПОРУ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ЇЇ КРИТЕРІЇ

Сучасні процеси інтеграції до європейської спільноти зумовлюють пошук універсальних способів врегулювання конфліктів. Одним із яких є медіація як альтернативний механізм вирішення спорів за допомогою переговорів за участі посередника.

У сучасному правовому житті суспільства звичайні способи вирішення конфліктів не завжди ефективні, адже часто залишаються незадоволеними інтереси однієї або і обох сторін. Окрім того, практика звернення до суду чи інших державних органів щодо вирішення кожного конфлікту призвела до їх перевантаження. Тому ефективною альтернативою є застосування інших механізмів вирішення спорів, зокрема, за допомогою медіації.

Зокрема, в Україні для запровадження медіації необхідно створити належні умови: проводити серед громадян просвітницьку роботу щодо змісту і переваг медіації, здійснювати експертний аналіз нормативно-правових актів про медіацію з метою наданням детальних рекомендацій щодо їх удосконалення, проводити реалізацію програм щодо запровадження присудової медіації, здійснювати навчання медіаторів, суддів тощо.

Варто зазначити, що протягом тривалого часу медіація застосовувалась тільки для певних категорій конфліктів, проте розширення сфери її використання сприяло формуванню поняття «медіабельності спору» та її критеріїв. Однак сфера застосування медіації не може бути всеохопною через ті чи інші чинники. Вибір порядку вирішення спору його сторонами повинен бути забезпечений інституційно та інформаційно, зокрема, має бути забезпечений доступ до інформації щодо критеріїв вибору відповідних процедур врегулювання спорів.

Метою статті є обґрунтування поняття і критеріїв медіабельності спорів у сфері права інтелектуальної власності.

Ключові слова: медіація, інтелектуальна власність, мирне вирішення спорів, медіабельність спору, критерії та умови.

Turlay O. THE CONCEPT OF THE MEDIAABILITY OF A DISPUTE IN THE SPHERE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND ITS CRITERIA

Modern processes of integration into the European community require the search for universal methods of conflict resolution. One of which is mediation as an alternative dispute resolution mechanism through negotiations with the participation of a mediator. However, no less important in our time is the question of determining the conditions under which a particular dispute can be resolved with the help of mediation, as well as the conditions under which mediation is impossible.

In the modern legal life of society, the usual methods of resolving conflicts are not always effective, because the

interests of one or both parties to the conflict often remain unsatisfied. In addition, the practice of turning to the court or other government bodies for the resolution of each conflict led to their overload. Therefore, an effective alternative is the use of other dispute resolution mechanisms, in particular, with the help of mediation. In particular, in Ukraine, for the introduction of mediation, it is necessary to create appropriate conditions: conduct educational work among citizens about the content and advantages of mediation, carry out expert analysis of normative legal acts on mediation with the aim of providing detailed recommendations for their improvement, implement programs for the introduction of judicial mediation, carry out training of mediators, judges, etc.

It is worth noting that for a long time mediation was used only for certain categories of conflicts, however, the expansion of the scope of its use contributed to the formation of the concept of "mediability of a dispute" and its criteria. However, the scope of mediation cannot be comprehensive due to certain factors. The choice of the dispute resolution procedure by its parties must be ensured institutionally and informationally, in particular, access to information regarding the criteria for choosing appropriate dispute settlement procedures must be ensured.

The purpose of the article is to substantiate the concept and criteria of mediability of disputes in the field of intellectual property law.

Key words: mediation, intellectual property, peaceful resolution of disputes, mediability of a dispute, criteria and conditions.

Постановка проблеми. В Україні активно розвивається популяризація альтернативних способів вирішення конфліктів, серед яких медіація займає особливе місце. Область її застосування визначається природою конфлікту, правоздатністю сторін, їхнім ставленням до обраного підходу до врегулювання, а також наявністю чи відсутністю інтересів третіх осіб. Водночас важливим є визначення умов, за яких медіація може бути використана для вирішення спору, а також тих обставин, які унеможливають її застосування.

Попри поширену думку, що медіація є універсальним інструментом у правових спорах, існують фактори, які обмежують її використання. З наукового погляду надзвичайно важливо вивчати сприйняття сторонами конфлікту та медіаторами ключових аспектів ефективності медіації. Це сприятиме підвищенню кількості успішних врегулювань конфліктів і глибшому розумінню основних принципів та можливостей медіаційних процедур.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед авторів проблематика медіабельності вивчалася А. Бортніковою, Г. Кардуччі, Н. Мазаракі, Л. Романадзе, К. Токаревою та іншими науковцями, які виробили обґрунтовані критерії медіабельності спорів, проте не досить уваги приділили проблематиці визначення умов медіабельності для їх практичного застосування щодо вирішення спорів у галузі права інтелектуальної власності.

Мета статті – обґрунтувати поняття та критерії медіабельності спорів у сфері інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під медіабельністю, як правило, розуміють сукупність властивостей та умов спору, які роблять можливим його врегулювання за допомогою процедури медіації. Тобто «медіабельність» визначає критерії спору, що вказують на доцільність застосування цієї процедури.

Медіабельність як явище є ширшим підвідомчості і арбітрабельності, адже сама процедура медіації проводиться під час вирішення спорів правового і позаправового характеру (економічних, побутових, управлінських і т. д.). Це дає підстави стверджувати, що неюридичні спори мають також властивість медіабельності. Отже, під медіабельністю потрібно розуміти властивість правового спору, за якої він міг би бути урегульований за допомогою медіації.

Досліджуючи поняття медіабельності спору, Н. Мазаракі визначає наступний перелік критеріїв: «готовність сторін до медіації; прагнення сторін досягнути компромісу; має місце позиційна варіабельність інтересів сторін; зацікавленість сторін у конфіденційності врегулювання спору; зацікавленість сторін у швидкості вирішення спору» [1, с. 261].

Критерії ж медіабельності спору визначають імовірну ефективність медіації. До основних таких критеріїв відносять, як правило:

- суб'єктний (дієздатність, психологічні особливості сторін);
- просторовий (можливість розгляду спору за участі обох сторін);
- законодавчий (пряма заборона щодо застосування медіації, визначена законом);
- предметний (предмет і зміст спору).

Тобто умови медіабельності спору необхідно поділити на суб'єктивні - ті, які пов'язані із волевиявленням і особистісними чинниками учасників конкретного спору, та об'єктивні, що не залежать від волі сторін.

Слід зауважити, що навіть за умови сприятливості предмета спору для вирішення його через медіацію, він може бути визнаний непридатним для такого методу через високий ступінь ескалації конфлікту або особистісні особливості сторін. У зв'язку з цим медіатор має переконатися у відсутності факторів чи обставин, які можуть завадити успішному проведенню медіації.

Дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців щодо можливості вирішення певних спорів за допомогою медіаційних процедур показують, що зростання популярності медіації привертає увагу дослідників до психологічних характеристик учасників конфлікту та специфіки його розвитку. «Науковці із

держав, де медіація перебуває на етапі становлення, шукають визначення критеріїв медіабельності за аналогією з іншими методами вирішення спорів (через категорії арбітрабельності, підвідомості тощо)» [2].

Оцінка придатності спору для медіації може проводитися як сторонами під час вибору найбільш ефективного способу вирішення конфлікту, так і медіатором у процесі розгляду заяви на проведення медіації та визначення доцільності її використання для врегулювання конкретного спору. В контексті інтегрованої медіації оцінка її придатності здійснюється судом або іншими компетентними органами під час прийняття рішення про направлення сторін до медіатора чи застосування медіаційних технологій для вирішення спору (за умови, що це не суперечить законодавству). Крім того, така оцінка проводиться законодавцем при встановленні норм щодо обов'язкового або рекомендаційного використання медіації як досудового способу врегулювання конфліктів.

Варто зазначити, що у зарубіжній доктрині та на практиці певної системи критеріїв медіабельності спору ще не вироблено. Тому більшість науковців обмежуються перерахуванням ситуацій, за яких медіація може бути застосована чи не може. Так, на думку Л. Боуля, проведення медіації можливо у таких випадках:

– «конфлікт є не загостреним (існує можливість подолати емоційність і налагодити комунікацію між сторонами);

- обидві сторони налаштовані на досягнення згоди;
- учасники спору перебувають у тривалих відносинах і бажають їх зберегти;
- сторони дієздатні та можуть адекватно оцінювати значення своїх дій та їх наслідки;
- учасники медіації наділені достатніми повноваженнями для укладення угоди;
- сторони здатні вести рівноправні переговори;
- суперечка носить комплексний характер і включає кілька проблемних аспектів;
- бажаний результат відмінний від судового рішення;
- у сторін є достатня кількість ресурсів (часових, фінансових, інформаційних) для врегулювання;
- відсутні імперативні приписи щодо порядку врегулювання подібного роду спору;
- витрати на судовий розгляд непропорційно високі у порівнянні з ціною позову;
- сторонам важлива конфіденційність процедури врегулювання спору» [3, с. 91-94].

Науковці також визначають випадки, коли медіація неможлива:

– «коли спір стосується питань національної безпеки, державної політики або прав людини коли сторони хочуть встановити загальнообов'язковий прецедент для аналогічних справ;

– коли суперечка виникла щодо тлумачення і застосування закону;

– існують обґрунтовані побоювання того, що медіація може використовуватися недобросовісно з метою збору інформації або затягування вирішення спору;

– одна або обидві сторони знаходяться в такому емоційному стані, який не дозволяє вести конструктивні переговори;

- сторони займають принципові безкомпромісні позиції;
- необхідний державний захист суб'єктивного права;
- є істотний дисбаланс у статусах і повноваженнях сторін;
- відносини носять разовий характер» [3, с. 95-97].

Як бачимо, що при проведенні медіації необхідно враховувати сукупність факторів: категорію спору; склад сторін та відносини між ними; необхідність збереження конфіденційності; економічні переваги медіації; можливість досягнення хорошого результату; спробу вирішити спір мирним шляхом, не доводячи його до суду, тим самим розвантажуючи судову систему тощо.

Варто зазначити, що медіація є ефективним механізмом вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності. Адже це позасудовий спосіб врегулювання конфліктів, що проводиться на умовах збереження конфіденційності, за допомогою нейтрального посередника, що допомагає сторонам спору дійти примирення.

Світова практика застосування медіації для врегулювання спорів щодо інтелектуальної власності має давню історію та все більше популяризується. Ще у 1994 р. створений був Центр арбітражу і посередництва при ВОІВ. Сьогодні інтелектуальна власність є важливим нематеріальним активом будь-якої успішної компанії та із кожним днем набуває великого значення. Часто спори у галузі інтелектуальної власності виникають в ІТ-бізнесі, у культурній сфері, видавничій справі, фармацевтиці, медицині тощо. Зокрема, конфлікти можуть виникати відносно договорів щодо розпорядження об'єктами ІВ (ліцензійні договори та договори щодо відчуження прав), авторства, бездоговірного використання об'єктів, спільного створення і використання об'єктів ІВ.

Сторони домовляються про застосування медіації у сфері ІВ усно або письмово. Згідно з чинним законодавством України, сторони також можуть внести у договір пункт про можливість застосування медіації для вирішення спорів. Також сторони можуть визначити заздалегідь порядок вибору медіаторів, що будуть допомагати у врегулюванні конфліктної ситуації.

Як бачимо, критерії медіабельності спору у сфері ІВ – це характеристики спору, що визначають імовірність ефективності застосування процедури медіації. Переважна більшість спорів у цій сфері ефективно вирішується за допомогою медіації, тому досить часто конфлікти щодо ІВ відповідають усім критеріям медіабельності. Чітке формування критеріїв медіабельності спорів є підґрунтям щодо створення

правового регулювання та способом підвищення ефективності медіації.

З урахуванням визначення сутності медіабельності доцільним є формування суб'єктивних та об'єктивних чинників, які вказують, чи може конкретний спір у сфері ІВ стати предметом медіації. Погоджуємось із твердженням В.В. Кононова та М.П. Петровської, що «до суб'єктивних критеріїв медіабельності спору варто віднести добросовісність сторін, готовність учасників спору до діалогу та примирення, зацікавленість сторін медіації у економії коштів та швидкості врегулювання спору, прагнення до збереження нормальних ділових або особистих відносин, зацікавленість у конфіденційності розв'язання конфлікту. Об'єктивними критеріями медіабельності спорів слід визначити: відсутність прямої заборони на застосування медіації до відповідної категорії спорів; наявність визначених законом повноважень на укладення угоди за результатами медіації; відповідність предмету спору моральним засадам та публічному порядку; відсутність впливу спору на інтереси осіб, які не беруть участь у процесі медіації» [4, с. 92-93].

Отже, можна виокремити дві групи чинників, що визначають медіабельність спору у сфері ІВ:

а) суб'єктивні чинники, які свідчать про можливість застосування медіації щодо конкретного спору. Практика проведення медіації в зарубіжних країнах говорить про те, що для оцінки медіабельності велике значення має бажання та готовність сторін спору вести конструктивні переговори. Тобто якщо один із учасників не бажає вести переговори, то такий спір не повинен вирішуватись шляхом медіації;

б) об'єктивні: відсутня пряма заборона щодо проведення медіації; зміст та предмет спору не суперечать принципам моральності та публічному порядку; законом допускається можливість застосування мирової угоди щодо цієї категорії справ (це достатньо відносна умова); спір не повинен впливати на інтереси осіб, які не беруть участі в медіації.

Слід зазначити, що оцінити характер взаємовідносин і суб'єктивну волю сторін вести переговори, як правило, можуть лише самі учасники спору. «Оцінна медіація застосовується у судах Канади: сторони приходять до судді, він роз'яснює їм обставини справи з урахуванням судової практики. У результаті сторони розуміють свої переваги та слабкі сторони і досягають консенсусу. Таким чином, медіація працює з інтересами, а не з позиціями» [5, с. 298].

У наш час медіатор часто має можливість особистого спілкування із сторонами, тому він може отримати від них інформацію, яка буде достатньою для визначення перспектив цієї процедури. При необхідності розгляду питання відносно медіабельності спору посередником - нейтральною особою (медіатором чи суддею), за умови відсутності контакту зі сторонами, важливим та раціональним є використання механізмів щодо оцінки спору його учасниками за допомогою анкетування. У цьому випадку науковці пропонують «розробити спеціальні анкети, які можуть застосовуватися приватними медіаторами, спеціалізованими організаціями, суддями, а також іншими органами, уповноваженими на вирішення правових суперечок» [6, с. 154].

Отже, до основних суб'єктивних чинників, які свідчать про можливість застосування медіації щодо конкретного спору у сфері ІВ, можна віднести:

1) готовність сторін проводити переговори (щодо об'єктів інтелектуальної власності така умова може бути прямо передбачена в договорах);

2) тривалий характер відносин та взаємозалежність учасників спору, що теж характерно для відносин у сфері ІВ.

Здійснення ж попередньої оцінки конкретного спору вважається важливим та ефективним інструментом з метою застосування процедури медіації у спорах у галузі ІВ, кращого захисту прав суб'єктів цих правовідносин та розвантаження судів. Це сприяє проведенню перевірки медіабельності спору, а саме - здійснює оцінку щодо критеріїв того, чи підлягає він врегулюванню за допомогою процедури медіації.

Об'єктивними ж критеріями медіабельності зазначених спорів слід визначити: насамперед, «відсутність прямої заборони щодо застосування медіації; наявність повноважень визначених законом щодо укладення угоди як результату медіації; відповідність предмету цього спору встановленим моральним засадам і публічному порядку; відсутність впливу спору на інтереси осіб, які не беруть участь у процесі медіації» [7, с. 168].

Слід відзначити, що подібна практика широко використовується за кордоном і зарекомендувала себе як дієвий інструмент, який має потенціал стати ефективною складовою національної моделі медіації в Україні. Зокрема, «за допомогою процедури медіації можна вирішити спори у сфері інтелектуальної власності як договірні, так і позадоговірні. Зокрема, спори, що виникають між суб'єктами права інтелектуальної власності та користувачами у зв'язку з невиконанням чи неналежним виконанням договорів із розпорядження майновими правами інтелектуальної власності; спори, що виникають стосовно надання правовласником дозволу третім особам на використання об'єктів інтелектуальної власності (також у примусовому порядку за рішенням суду); спори, що виникають у зв'язку з використанням об'єктів інтелектуальної власності без згоди правовласника. Медіація у таких спорах дозволяє припинити правопорушення завдяки швидкому вирішенню конфлікту (чого неможливо зробити в судовому порядку)» [9].

Висновки. Отже, під медіабельністю спору у сфері ІВ необхідно розуміти сукупність властивостей та ознак конкретного конфлікту, дієздатності і суб'єктивного ставлення сторін, можливості застосування основних засад медіації у певній процедурі, що визначають суб'єктивну та об'єктивну можливості її

проведення та впливають на ймовірність її результативності. Розробка обґрунтованих та чітко сформованих критеріїв медіабельності спору, насамперед, буде запорукою становлення та розвитку медіації як ефективного методу альтернативного вирішення спорів, а також формуватиме довіру суспільства до цієї процедури через розуміння її змісту, сутності та правової природи.

Критерії медіабельності спору у сфері ІВ – це основні характеристики спору, що визначають ймовірність застосування для його врегулювання процедури медіації з метою отримання результативного вирішення конфлікту між сторонами – учасниками відносин у галузі права ІВ. Чітке формулювання критеріїв медіабельності є, насамперед, підґрунтям для створення правового регулювання та способом підвищення ефективності процедури медіації.

До суб'єктивних критеріїв медіабельності спірних відносин у сфері ІВ потрібно віднести: добросовісність сторін, їх готовність до діалогу і примирення, збереження нормальних ділових чи особистих відносин, а також їх зацікавленість у економії коштів, швидкості та конфіденційності врегулювання спору (адже конфлікти у зазначеній сфері можуть виникати і щодо комерційної таємниці, а також у процесі створення, патентування та використання винаходів, щодо майнових прав авторів, суб'єктів суміжних прав тощо, тому сторони, як правило, не хочуть розголосу та публічності вирішення цих спірних відносин).

Об'єктивними ж критеріями медіабельності спорів у сфері ІВ потрібно визначити: відсутність заборони на проведення медіації щодо відповідної категорії спорів; відповідність предмету спору основним моральним засадам і публічному порядку; наявність законних повноважень на укладення угоди у результаті застосування медіації; відсутність впливу цього спору на інтереси осіб, що не беруть участь у медіації.

Отже, щодо спорів у сфері ІВ залучення професійного медіатора дає можливість сторонам врегулювати конфлікт у позасудовому порядку, на вигідних умовах, адже дозволяє зберегти у майбутньому партнерські відносини і конфіденційність спору, а також зекономити кошти сторін та робить таке вирішення конфлікту швидким, що є дуже важливим у сфері ІВ, оскільки копіювання, відтворення, розповсюдження, плагіат та інші правопорушення можуть дуже стрімко поширюватись і час має важливе значення для їх припинення і захисту прав та законних інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Мазаракі Н. А. Щодо поняття медіабельності спору. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №12. С.258-262.
2. Романадзе Л. Д. Критерії медіабельності в контексті системи вирішення спорів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Випуск 6(35). С. 8-13.
3. Boulle L. *Mediation: principles, process, practice*. M. Nestic, 2001. 617 p.
4. Кононов В. В., Петровська М. П. Критерії медіабельності земельних спорів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 4. С. 90-93.
5. Котенко Я. В. Особливості впровадження мирової угоди: вітчизняна практика та зарубіжний досвід. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 1. С. 298.
6. Медіація у професійній діяльності юриста. Підручник / ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 456 с.
7. Токарева К. С. Критерії медіабельності спорів. *Актуальні питання юридичної науки та практики*. Київ, 2020. С. 166-168.
8. Старовойтова Д. Медіація: в яких сферах ІВ є найбільш ефективною? *Юридична газета online*. 2020. №12 (718). URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/mediaciya-v-yakih-sferah-iv-e-naybilsh-efektivnoyu.html>.
9. Альтернативні способи вирішення спорів: навч. посіб. / за заг. ред. Ю. Д. Притики. Харків : Право, 2019. С. 137.
10. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України: навчальний посібник / за ред. О.Б. Верби-Сидор. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 416 с.

REFERENCES:

1. Mazaraki, N. A. (2018). Shchodo poniattia mediabelnosti sporu [Regarding the concept of medialability of a dispute]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo - Entrepreneurship, economy and law*, 12, 258-262 [in Ukrainian]
2. Romanadze, L. D. (2020). Kryterii mediabelnosti v konteksti systemy vyrishennia sporiv [Mediability criteria in the context of the dispute resolution system]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk - Carpathian Legal Gazette*, 6(35), 8-13 [in Ukrainian]
3. Boulle, L. (2001). *Mediation: principles, process, practice*. M. Nestic. [in English]
4. Kononov, V. V., Petrovska, M. P. (2016). Kryterii mediabelnosti zemelnykh sporiv [Criteria for the mediability of land disputes.]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal - Legal scientific electronic journal*, 4, 90-93 [in Ukrainian]
5. Kotenko, Ya. V. (2018). Osoblyvosti vprovadzhennia myrovoi uhody: vitchyzniana praktyka ta zarubizhnyi dosvid [Peculiarities of implementing a settlement agreement: domestic practice and foreign experience]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava - Journal of the Kyiv University of Law*, 1, 298 [in Ukrainian]

6. Mediatsiia u profesiinii diialnosti yurysta (2019). Pidruchnyk / red. N. Krestovskoi, L. Romanadze [Mediation in the professional activity of a lawyer. Textbook / ed. N. Krestovska, L. Romanadze]. Odesa: Ecology [in Ukrainian]
7. Tokarieva, K. S. (2020). Kryterii mediabelnosti sporiv. [Criteria for medialability of disputes]. *Aktualni pytannia yurydychnoi nauky ta praktyky - Current issues of legal science and practice*. Kyiv, 166-168 [in Ukrainian]
8. Starovoitova, D. (2020). Mediatsiia: v yakykh sferakh IV ye naibilsh efektyvnoiu? [Mediation: in which spheres is IP the most effective?]. *Yurydychna hazeta online. - Legal newspaper online*, 12 (718). Retrieved from <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/mediaciya-v-yakih-sferah-iv-e-naybilsh-efektivnoyu.html> [in Ukrainian]
9. Alternatyvni sposoby vyrishennia sporiv (2019). navch. posib. / za zah. red. Yu. D. Prytyky [Alternative methods of resolving disputes: education. manual / for general ed. Yu. D. Prytyki]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian]
10. Alternatyvni sposoby vyrishennia tsyvilnykh sporiv za zakonodavstvom Ukrainy (2021): navchalnyi posibnyk / za red. O.B. Verby-Sydor [Alternative methods of resolving civil disputes under the legislation of Ukraine: study guide / for general ed. O.B. Verby-Sydor]. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 19.11.2024